

ОБДАРОВАНА ДИТИНА: КУДИ ЇЙ, ЯК І З КИМ?

Розкриття проблеми обдарованості засобами дитячої художньої літератури

Роксолана ЖАРКОВА, канд. філол. наук, доцентка
кафедри початкової та дошкільної освіти, факультет
педагогічної освіти ЛНУ імені Івана Франка,
літературознавиця, гендерологиня, письменниця

У попередніх випусках журналу ми неодноразово торкалися теми обдарованості. Про роботу з батьками дітей, що мають здібності у певній сфері, ішлося на занятті Школи батьківства ([“УПШ”, 2016, №8](#)). Форми й методи роботи з розвитку здібностей учнів усебічно розглянуто в ході майстер-класу для педагогів ([2017, №10](#)). Сьогодні авторка демонструє можливості використання художньої дитячої літератури для розкриття батькам і педагогам проблем, з якими стикаються обдаровані діти.

С початку уточнімо значення термінів. Інколи слова “здібний/-а”, “обдарований/-а”, “талановитий/-а” вживають як абсолютно синонімічні, хоча, доводять психологи, між ними існують суттєві розбіжності. Так, здібності — це передумова успішного здійснення якоїсь діяльності, обдарованість — надуспішне виконання певної справи, що виявляє індивідуальність суб’єкта-виконавця, а вже талановитість — динамічний процес САМОпошуків і САМОзнайдення суб’єкта в певній виконуваній справі, що демонструє творчий потенціал й експериментаторську новизну. Талант — це завжди виклик. Це завжди САМОзмагання, прагнення бути кращим Я-завтра за Я-нині, порив до розвитку своїх умінь, своєї багатогранності в певній сфері.

Хто такі обдаровані діти? Це звичайні діти, незвичні у своїй інакшості, що виражена у вчинках, словах, їхній поведінці та діяльності. Вони бувають гіперактивні, неврівноважені чи, навпаки, меланхолійно-уповільнені, непередбачувані й нестійкі у своїх емоційних реакціях. При цьому вони потребують такої звичайної любові, підтримки і розуміння. Не треба їх надміру “позитивізувати” чи “негативізувати” — треба просто прийняти їхню інакшість.

Як учителям підготуватися до зустрічі з обдарованою дитиною? Як не злякати і не злякатися у процесі комунікативної взаємодії? Як допомогти дитині розвинути свої здібності у справжній талант? Для цього вчитель має сам бути креативним, залюбленим

у свою педагогічну працю, відкритим до нового, готовим змінюватися, а вже тоді — змінювати, покращувати й довершувати.

У сучасному Словнику із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості (авт. В. Рибалка) є навіть окрема стаття “Талановиті вчителі обдарованих учнів”, у якій автор акцентує увагу на поширеній думці, що “у талановитих учителів обов’язково виховуються обдаровані й талановиті учні”. Відомий фахівець у галузі розвитку освіти й творчості Кен Робінсон стверджує, що тільки “успіх творить успіх”, тож, “аби створити у школі творчу культуру, треба відродити творчі здібності вчителів”. Є потреба у творчих учителях, які здатні допомогти своїм вихованцям пізнати себе, позаяк, “якщо освіта і професійний вишкіл не дадуть дитині сповна розкрити свої таланти, деякі з них, — а може й усі — вона так ніколи в собі й не знайде”.

Про обдарованість маємо багато різних наукових праць, численні дослідження присвячені якраз тому, хто вони такі, ці обдаровані дітки, і як допомогти їм розкрити їхній потенціал. Однак на ці й інші запитання можуть відповісти не тільки вчені й методисти, а й письменники, які самі були дітьми — допитливими, спраглими знань, бешкетними, незрозумілими для дорослих, але такими оригінальними у своїх міркуваннях і судженнях.

Твори дитячої літератури розкривають внутрішній світ дитини: її вподобання, захоплення, переживання,

ДОПОМАГАЄМО РОЗКВІТНУТИ ОБДАРОВАНІСТІ

Бажаєте перетворити традиційний освітній процес на простір життєтворчості? Тоді вам варто скористатися попередніми випусками журналу «УПШ» — 2016, № 8 і 2017, № 10. У них ви знайдете відповіді такі питання:

- Що таке обдарованість і яку дитину можна вважати обдарованою?
- Як виявити й розвинути обдарованість?
- Як визначити сферу обдарованості дитини?
- Які методи і прийоми слід використовувати в роботі, аби розвинути здібності дитини в певній сфері?

Замовляйте попередні номери журналу на сайті
UPSH.COM.UA

мрії. Тож природно, що в текстах, присвячених темі дитячої обдарованості, автори з глибоким психологізмом змальовують, як юна особистість намагається реалізувати своє обдаровання, якої підтримки потребує на цьому шляху, що їй вдається і з якими труднощами вона стикається. Тому дорослим, батькам і педагогам, було б корисно долучитися до вивчення творів дитячої літератури і крізь їхню призму подивитися на проблеми, з якими стикаються діти, наділені незвичайними здібностями у різних сферах.

Хочеться виокремити декілька художніх творів, які, на думку автора, виразно ілюструють проблеми обдарованих дітей і за змістом яких можна організувати обговорення під час тренінгу, педради чи батьківських зборів, присвячених темі обдарованості.

КРИТИКА І ЗНЕЦІНЕННЯ ОБДАРОВАНІСТІ

У вже хрестоматійній філософській казці-притчі французького письменника **Антуана де Сент-Екзюпері** «Маленький принц» (1943) є коротка, але дуже цінна для батьків і вчителів біографічна оповідь про те, як один шестирічний хлопчик (читачемо: сам автор) так і не став художником. Як не став, хоч хотів і міг би, якби не...

«...Сам намалював кольоровим олівцем перший у моєму житті малюнок. <...> Я показав своє творіння дорослим і спитався, чи не страхає воно їх. «А чого б це капелюх та був страшний?» — сказали вони мені. Та на малюнку ніякого капелюха й близько не було. Там був удав, що проковтнув слона. І тоді, аби вони таки збагнули мій задум, я намалював того змія зсередини. Адже дорослим завжди треба все розтовкмачувати. <...> Дорослі порадили мені не малювати зміюк ні ззовні, ні зсередини, а цікавитися краще географією, історією, арифметикою і граматику. Отак у шість років я занедбав пречудову нагоду зробитися художником. Невдача з малюнком номер один та номер два геть знеохотила мене до малювання. Дорослі

ніколи нічого не можуть збагнути самотужки, а діти втомлюються тлумачити їм очевидне...».

Варто обговорити з педагогами/батьками низку запитань.

- Пригадайте свої перші дитячі малюнки. Чи були вони мистецьки довершеними? Як їх бачили ви? Як сприймали дорослі?
- «Удав, що проковтнув слона»: у чому, на ваш погляд, особливість дитячої фантазії, світовідчуття дитини?
- Як удав бачить слона і як слон бачить удава? Чому різні погляди на світ часто призводять до конфліктів (загальнолюдських і між поколіннями)?
- Як і чому важливо підтримувати перші спроби дитини проявити власні здібності?
- Дорослий скептицизм VS дитяча мрія: як знайти порозуміння?
- «Як легко висміяти вчинок, як просто — знищити талант» (Ліна Костенко): проаналізуйте власний педагогічний досвід. Як співпрацюєте ви з обдарованими дітьми?

БАЙДУЖІСТЬ І НЕСПРИЙНЯТТЯ ОБДАРОВАНИХ

Ще один повчальний текст з проблематики дитячої обдарованості — книжка відомого валлійського письменника норвезького походження **Роальда Дала** «Матильда» (1988) — менш відома читачам, ніж, до слова, його бестселер «Чарлі і шоколадна фабрика». Матильда — це незвична дівчинка-філологиня, яка у три роки вже навчилася читати, в чотири — вивчила

напам'ять всю книжку. Невтишима потреба читати й пізнавати світ керували дитиною, однак не знайшли схвалення серед її оточення. Батькам байдуже, чим займається дівчинка, директорка школи, у якій вчиться Матильда, міс Транчбул взагалі не любить дітей, обдарованих тим паче. Як цій дитині зберегти свою любов до знань у світі, який не цінує спочатку

Зустрічайте нові посібники для 2-го класу

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

- ☀ Робочий зошит № 1
- ☀ Робочий зошит № 2
- ☀ Зошит з інформатики
- ☀ Формувальне оцінювання

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

- ☀ Зошит з розвитку зв'язного мовлення
- ☀ Тренажер із правопису: зошит № 1 і зошит № 2

Замовляйте комплект робочих зошитів
для 2-го класу:

(067) 504 5022,
(050) 761 7259

books@dvsvit.com.ua